

Serie coordonată de
DENISA COMĂNESCU

Isabel Allende

Amantul japonez

Traducere din spaniolă de
CORNELIA RĂDULESCU

HUMANITAS
fiction

*Părinților mei, Panchita și Ramón,
bătrâni înțelepți*

*Oprește-te, umbră a iubirii mele evazive,
Imagine a vrajei celei mai iubite,
Iluzie frumoasă cu care mor împăcată,
Dulce ficțiune pentru care trăiesc cu greu.*

SORA JUANA INÉS DE LA CRUZ

Lark House

Irina Bazili a început să lucreze la Lark House, care se afla în Berkeley, la margine, în anul 2010. A avea douăzeci și trei de ani împliniți și prea puține iluzii, căci de la cincisprezece tot schimbase locuri de muncă în mai multe orașe. Nu-și putea imagina că această rezidență pentru vârsta a treia avea să se dovedească locul perfect și că în următorii trei ani urma să o facă la fel de fericită ca în copilărie, înainte ca destinul ei să o ia razna. Lark House, înființat la jumătatea lui 1900 pentru a oferi bătrânilor cu venituri mici o locuință decentă, atrăsese de la bun început, din motive necunoscute, intelectuali progresiști, ezoterici convinși și artiști de mică anvergură. Cu timpul, destule aspecte s-au schimbat, însă așezământul continua să perceapă taxe pe potriwa veniturilor fiecărui rezident pentru a promova, teoretic, o anume diversitate socială și rasială. Practic, cu toții erau albi din clasa mijlocie, iar diversitatea consta în subtile deosebiri între liber-cuge-tători, căutători de căi spirituale, activiști sociali și ecologici, nihilști, bașca oarece hipioți care mai viețuiau în zona golfului San Francisco.

La primul interviu, directorul Hans Voigt i-a spus Irinei că era prea tânără pentru un post care presupunea atâtă responsabilități, dar cum era nevoie să se ocupe urgent un post vacant la Departamentul de administrație

și asistență, putea lucra acolo până aveau să găsească persoana potrivită. Irina și-a zis că același lucru era valabil și pentru el: omul semăna cu un tinerel buclat cu calviție prematură, prea puțin indicat să conducă așezământul. Mai târziu avea să constate că înfățișarea lui Voigt era înșelătoare în funcție de distanță și de lumină, căci omul împlinise cincizeci și patru de ani și se dovedise un administrator excelent. Irina l-a asigurat că, deși nu avea studii, avea să compenseze prin experiența pe care o avusese cu bătrânii în țara ei natală, Republica Moldova.

Zâmbetul ei timid l-a făcut să se înmoaie pe director, care a uitat să-i ceară o scrisoare de recomandare și a purces să enumere obligațiile postului, care se puteau rezuma în câteva cuvinte: să ușureze existența oaspeților de la nivelurile doi și trei. Cu cei de la nivelul unu n-avea treabă, ei trăiau independent, chiriași într-o clădire cu apartamente, nici cu cei de la nivelul patru, numit pe bună dreptate Paradisul, căci aceia așteptau să ajungă la cer, dormitând în cea mai mare parte a timpului și neavând nevoie de serviciile pe care li le-ar fi putut oferi. Sarcina Irinei era să conducă rezidenții la doctor, la avocat sau la contabil, să-i ajute să completeze formularele de sănătate sau cele pentru impozite, să-i însoțească la cumpărături și alte treburi de acest gen. Singura legătură cu cei din Paradis era organizarea funeraliilor, dar pentru asta avea să primească instrucțiuni detaliate, după caz, a lămurit-o Hans Voigt, pentru că dorințele muribunzilor nu coincideau întotdeauna cu cele ale rudelor; cei de la Lark House erau de religii diferite, iar funeraliile tindeau a fi niște ceremonii ecumenice destul de complicate.

I-a mai explicat că uniformă purta doar personalul – îngrijitori și infirmieri –, iar pentru restul angajaților exista un cod tacit, caracterizat prin respect și bun gust. De

exemplu, tricoul ei cu Malcolm X era nepotrivit pentru instituție, a grăit directorul pe un ton emfatic. Sigur, nu era vorba de Malcolm X, ci de Che Guevara, dar Irina nu i-a spus-o, bănuind că Hans Voigt nici nu auzise de luptătorul care la o jumătate de secol după epopeea sa continua să fie venerat atât în Cuba, cât și de o mână de radicali din Berkeley, unde locuia ea. Tricoul îl cumpărase cu doi dolari de la un second-hand și era aproape nou.

— Și aici nu se fumează, a mai avertizat-o el.

— Nu fumez și nu beau, domnule.

— Ești sănătoasă? Că asta e foarte important când lucrezi cu bătrânii.

— Sunt.

— Mai e ceva ce-ar trebui să știi?

— Sunt dependentă de jocurile video și de romanele *fantasy*, știți dumneavoastră, Tolkien, Neil Gaiman, Philip Pullman. Mai spăl și câini, dar asta nu-mi ia mult timp.

— Ce faci în timpul liber nu e treaba mea, duduie, dar la lucru trebuie să fii mereu pe fază.

— Firește. O să vedeți, domnule, că, dacă-mi dați această șansă, n-o să vă pară rău, știu cum să mă port cu oamennii în vârstă, a spus ea cu aplomb.

Interviul odată încheiat, directorul i-a arătat locurile. Instituția adăpostea două sute cincizeci de persoane a căror vârstă medie era de optzeci și cinci de ani. Lark House fusese magnifica proprietate a unui magnat al ciocolatei, care o donase orașului împreună cu o sumă generoasă menită finanțării. Cuprindea o clădire principală, un mic palat pretențios unde se aflau birourile și spațiile comune – biblioteca, sufrageria și atelierile – și o serie de plăcute edificii din lemn, perfect armonizate cu parcul la prima vedere sălbatic, în realitate bine îngrijit de o echipă de grădinari. Clădirile cu apartamente independente și cele

care îi găzduiau pe cei de la nivelurile doi și trei comunicau între ele prin largi coridoare acoperite, unde se putea circula cu scaunele cu roțile la adăpost de vremea rea și cu pereți laterali din sticlă, prin care se putea admira natura, cel mai bun balsam pentru necazurile oricărei vârste. Paradisul, o construcție izolată din beton, ar fi făcut notă discordantă dacă nu ar fi fost complet acoperit cu iederă. Biblioteca și sala de jocuri erau disponibile la orice oră; salonul de înfrumusețare avea orar flexibil, iar atelierelor ofereau cursuri diverse, de la pictură la astrologie, celor care încă mai năzuiau la surprize viitoare. La Magazinul Obiectelor Uitate, cum scria pe o ușă și unde lucrau niște doamne pe bază de voluntariat, se vindeau haine, mobilă, bijuterii și alte lucruri de care internații nu mai aveau nevoie sau rămase de pe urma răposaiților.

— Mai avem și un cineclub excelent, de trei ori pe săptămână proiectăm filme la bibliotecă, a adăugat Hans Voigt.

— Ce fel de filme? a sărit Irina curioasă, sperând să fie vorba de filme cu vampiri și de SF-uri.

— Selecția o face un comitet și se preferă genul thriller, se dau în vânt după producțiile lui Tarantino. Există aici o anumită fascinație pentru violență, dar nu te speria, oamenii înțeleg că e vorba de ficțiune și că actorii apar apoi, bine-mersi, în alte filme. E un fel de evadare din realitate. Avem destui oaspeți care fantazează să asasineze pe careva, de regulă un membru al familiei.

— Și eu la fel, a sunat replica spontană a Irinei.

Crezând că fata glumea, Hans Voigt a râs binedispus: aprecia la angajații săi atât simțul umorului, cât și răbdarea.

În parcul cu copaci bătrâni se zbenguiau fără pic de teamă vererițe și un număr neobișnuit de cerbi și ciute. Hans Voigt i-a spus că ciutele veneau aici să fete și să-și

crească puii, că domeniul era un adevărat sanctuar al păsărilor, mai ales ciocârliei, de unde și numele: Lark House asta însemna, casa cu ciocârliei. Mai multe camere de luat vederi erau plasate strategic ca să spioneze animalele și, totodată, bătrânii care s-ar fi rătăcit sau accidentat, însă instituția nu conta pe măsuri de securitate. În timpul zilei porțile rămâneau deschise și doar doi paznici neînarmați patrulau pe acolo. Erau polițiști ieșiți la pensie, unul avea șaptezeci de ani, celălalt șaptezeci și patru; nici nu era nevoie de mai mult, căci nimeni nu și-ar fi pierdut timpul sărind gardul ca să jefuiască niște babalâci lipsiți de venituri. S-au încrucișat cu două femei în scaune cu rotile, cu un grup care căra șevalete și cutii cu vopsele pentru cursul de pictură *plein-air*, cu câțiva care-și plimbau câinii tot atât de rablagiți ca și ei. Proprietatea mergea până la golf, când era maree înaltă se putea ieși cu caiacul, cum făceau câțiva rezidenți încă nedărâmați de beteșuguri. „Așa mi-ar plăcea să trăiesc“, a suspinat Irina, aspirând adânc aroma dulce de pini și laur și comparând locurile cu vâgăunile insalubre prin care viețuise de la cincisprezece ani.

— În fine, duduie Bazili, să-ți spun și de cele două fantome de care precis vei afla de la angajatele haitiene.

— Nu cred în fantome, domnule Voigt.

— Felicitări. Nici eu. Cele de la Lark House sunt o tânără femeie în rochie roz cu voaluri și un copilăș de vreo trei anișori. E vorba de Emily, fiica magnatului ciocolatei. Biata de ea a murit de inimă rea după ce copilul ei s-a înecat în piscină, la sfârșitul anilor '40. După care magnatul și-a abandonat casa și a înființat fundația.

— Puștiul s-a înecat în piscina pe care mi-ați arătat-o?

— Exact. Dar de-atunci, din câte știu, n-a mai murit nimeni în ea.

Curând, Irina avea să-și schimbe părerea în ce privește fantomele, descoperind că mulți bătrâni erau tot timpul

însoțiți de morții lor; Emily și copilașul ei nu erau deci singurele spirite care bântuiau pe acolo.

A doua zi la prima oră Irina s-a prezentat la lucru în blugii ei cei buni și un tricou discret. A constatat că ambianța de la Lark House era relaxată, dar nu neglijentă; arăta mai curând ca un campus universitar decât ca un azil de bătrâni. Mâncarea era comparabilă cu cea a oricărui restaurant respectabil din California: organică în măsura posibilului. Serviciul era eficient, iar îngrijitorii și personalul medical cât se poate de amabili. În doar câteva zile a învățat numele și maniile colegilor și bătrânilor de care trebuia să se ocupe. Iar frazele în spaniolă și franceză pe care le memorase au făcut să fie apreciată de personalul provenit aproape în totalitate din Mexic, Guatemala și Haiti. Salariul pe care-l primeau nu era nici pe departe pe măsura muncii grele pe care trebuiau să o facă, însă prea puțini se plâneau. „Pe bunicuțe trebuie să le răsfeți, dar să te arăți respectuoasă; tot așa și cu bunicuții, dar fără să le cauți prea mult în coarne, că li se suie la cap“, a sfătuit-o Lupita Farías, o mexicancă al cărei chip amintea de o sculptură olmecă, șefa echipei de curățenie. Era de treizeci și doi de ani la Lark House și avea acces în toate camerele, drept care cunoștea bine fiecare ocupant, le știa viața, le ghicea necazurile și le alina tristețile.

— Atenție la depresie, Irina, că aici e la ea acasă. Dacă observi că cineva se izolează și e potopit de tristețe, că rămâne în pat fără motiv sau nu mai vrea să mănânce, vii fuguța la mine să mă anunți, ai priceput?

— Și ce le faci, Lupita?

— Păi, depinde. Îi mângâi, că asta le place mereu, pentru că pe bătrâni nu-i atinge nimeni, și îi momesc cu un serial la televizor: nimeni nu vrea să moară până nu vede cum se termină. Unii se alină rugându-se, numai că aici

sunt mulți atei, iar ăștia nu se roagă. Cel mai important este să nu-i lași singuri. Și, dacă nu mă găsești, o anunți pe Cathy, știe ea ce să facă.

Doctorița Catherine Hope, rezidentă a nivelului doi, fusese prima care-i urase Irinei bun venit în numele comunității. La șaiszeci și opt de ani, era cea mai tânără; după ce ajunsese în scaun cu rotile optase pentru asistența și compania de la Lark House; trecuseră doi ani de atunci, timp în care devenise sufletul instituției. „Oamenii bătrâni sunt cei mai amuzanți de pe lume“, îi spusese atunci Irinei. „Au trăit mult, spun exact ce le trece prin cap și nu dau doi bani pe părerile celorlalți. N-ai să te plictisești aici. Rezidenții noștri sunt persoane cu educație și cu sănătate bună, care continuă să învețe și să experimenteze. În comunitatea asta există stimulente, se poate evita cel mai rău flagel al bătrâneții: singurătatea.“

Irina era la curent cu spiritul progresist al celor de la Lark House, despre care se cam dusese vestea. Există o listă de așteptare de ani de zile pentru internări, ar fi fost și mai lungă dacă mulți postulanți n-ar fi dat între timp colțul. Bătrânii de acolo erau dovada vie că vârsta, cu toate limitările ei, nu-i împiedica să se distreze și să ia parte la vacarmul vieții. Câțiva dintre ei, membri activi ai mișcării Bătrâni pentru Pace, se duceau vineri dimineața să protesteze în stradă împotriva aberațiilor și nedreptăților lumii, mai ales ale imperiului nord-american, pentru care se simțeau responsabili. Acești activiști, printre care se număra o doamnă de o sută unu ani, își dădeau întâlnire într-un colț al pieței, chiar vizavi de postul de poliție, veneau în baston, în cadru sau în scaunul cu rotile și agitau pancarte împotriva războiului sau a încălzirii globale, în timp ce mașinile care treceau îi susțineau claxonând și trecătorii semnau petițiile întinse de străbunicii furibunzi. Nu o dată apăruseră la televizor acești

revoltați, iar polițiștii se făceau de râs amenințându-i cu gaze lacrimogene, lucru care nu se concretiza, firește. Emoționat, Hans Voigt îi arătase în parc Irinei o placă în memoria unui muzician de nouăzeci și șapte de ani, care murise în 2006 în plin soare, în urma unui atac cerebral care-l lovisese pe neașteptate în timp ce protesta împotriva războiului din Irak.

Irina crescuse într-un sat din Moldova în care trăiau acum doar bătrâni și copii. Tuturor le lipseau dinții, primilor pentru că le căzuseră, ultimilor pentru că își schimbau dinții de lapte. S-a gândit la bunicii ei și, ca de atâtea ori în ultimii ani, s-a căit că-i părăsise. La Lark House avea prilejul să le ofere altora ce nu le putuse oferi alor săi. Cu acest gând a început să se ocupe de cei de acolo, curând le-a câștigat simpatia, nu numai lor, dar și câtorva de la nivelul unu, independenții.

De la bun început atenția i-a fost atrasă de Alma Belasco. Se evidenția printre celelalte femei prin atitudinea aristocratică, un fel de câmp magnetic o izola de restul muritorilor. Lupita Farías spunea că doamna Belasco nu se potrivea acolo, că mulți purici n-avea să facă, oricând putea veni s-o ia același șofer care o și adusese într-un Mercedes Benz. Dar lunile treceau fără ca asta să se întâmple. Irina se mulțumea să o observe de la distanță, căci Hans Voigt îi ceruse să se ocupe de persoanele de la nivelurile doi și trei, nu de independenți. Oricum, era destul de ocupată cu clienții ei – nu erau numiți „pacienți” – și trebuia să se pună la punct cu amănunțele noii sale slujbe. De exemplu, să studieze filmările ultimelor funeralii: o evreică budistă și un agnostic pocăit. La rândul ei, Alma Belasco nici n-ar fi observat-o pe Irina dacă aceasta nu s-ar fi aflat pentru scurt timp în mijlocul unui mic scandal.